

Абакіна-Пілявська Л.М.,

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
молодший науковий співробітник НДЧ, кандидат юридичних наук*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЧЕТНОСТІ ДО ЗЛОЧИНУ

Питання кримінальної відповідальності за правопорушення, які утворюють причетність до злочину або мають окремі її ознаки, висвітлюються не лише на рівні національного законодавства та наукової доктрини, але й у ряді нормативних актів міжнародного формату. У рамках дослідження інституту причетності до злочину практичний інтерес становить визначення особливостей регулювання та значення причетності до злочину як інституту кримінального права на міжнародному рівні, у кримінальному законодавстві інших країн, встановлення якостей, якими характеризуються причетність до злочину в різних правових системах, та яким чином вирішується питання про кримінальну відповідальність за такі діяння.

Згідно з положеннями ст. 9 Конституції України, міжнародно-правовий договір, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Закон України «Про міжнародні договори України» № 1906-IV від 29 червня 2004 р. передбачає певну юридичну процедуру, відповідно до якої міжнародні договори набирають чинності для України після надання нею згоди на обов'язковість міжнародного договору відповідно до зазначеного акту у порядку та в строки, передбачені договором, або в інший узгоджений сторонами спосіб. Варто зазначити, що чинне законодавство України визначає принцип обов'язкового виконання взятих на себе зобов'язань державою згідно з такими договорами.

Механізм погодження та перетворення норм міжнародного акту в норму національного права визначається як імплементація, тобто процес забезпечення додержання певного правила в державі, шляхом використання всіх конституційних правомірних засобів. Для міжнародно-правової практики характерним, з огляду на аналіз положень Віденської конвенції про право

міжнародних договорів 1969 року до якої наша держава приєдналася ще у 1986 році, є вживання як рівнозначних термінів: дотримання, виконання, застосування [Указ Президії Верховної Ради Української РСР «Про приєднання Української Радянської Соціалістичної Республіки до Віденської конвенції про право міжнародних договорів». - Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1986. – № 17. – Ст. 343].

А.С. Гавердовський поняття імплементації норм міжнародного права розглядає як цілеспрямовану організаційно-правову діяльність держави, що здійснюється індивідуально, колективно чи в рамках міжнародних організацій з метою своєчасної, повної та всесторонньої реалізації прийнятих нею у відповідності до міжнародного права, зобов'язань [Гавердовський А.С. Имплементация норм международного права / А.С. Гавердовський. – Москва, 1980. – 256 с.].

Проаналізуємо положення міжнародних договорів у сфері кримінально-правової політики, до яких приєдналася Україна, на предмет врегулювання питань притягнення до відповідальності осіб, дії яких утворюють причетність до злочину.

Так, ряд нормативних актів міжнародної спільноти, точніше обов'язки, які з них виникають, діють на території України як правонаступника Української РСР.

Одним із таких міжнародних документів є Конвенція про припинення злочину апартеїду та покарання за нього від 30 листопада 1973 р., яка вступила в силу 18 липня 1976 р., оскільки положення Конвенції діють і донині, обов'язки, що випливають з останньої має виконувати і Українська держава. Згідно із ст. 3 цієї Конвенції міжнародній кримінальній відповідальності, незалежно від мотиву, підлягають особи, члени організацій та установ і представники держав, що проживають як на території держави, де відбуваються ці дії, так і в будь-якій іншій державі, де вони: вчиняють, беруть участь у вчиненні, безпосередньо підбурюють або готують вчинення актів, зазначених у ст. II цієї Конвенції (злочину апартеїду); а також безпосередньо сприяють,

заохочують або співпрацюють у вчиненні злочину апартеїду [Конвенція про припинення злочину апартеїду та покарання за нього від 30 листопада 1973 року. Ратифікована Президією Верховної Ради СРСР 15 жовтня 1975. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_149].

Аналіз цього положення дає змогу дійти висновку про те, що таким чином міжнародна спільнота закликає до попередження та притягнення до кримінального покарання осіб, які не тільки вчиняють злочин апартеїду, безпосередньо беруть у такому діянні участь (співучасники), але й іншим чином сприяють його вчиненню, що прямо вказує на причетне діяння.

Слід звернути увагу на положення Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, ратифіковану Україною 25 квітня 1991 р. Так стаття 3 «Правовідносини і санкції» встановлює обов'язок країни, яка в'язала на себе зобов'язання по виконанню Конвенції вживати заходи, які можуть бути потрібні, з тим, щоб визнати кримінальними злочинами згідно зі своїм законодавством наступні дії, коли вони здійснюються навмисно:

- придбання, володіння або використання власності, якщо в момент її одержання було відомо, що така власність отримана внаслідок правопорушення або правопорушень, визнаних такими згідно з положеннями Конвенції, або внаслідок участі в такому правопорушенні або правопорушеннях;

- участь, причетність або вступ у злочинну змову з метою вчинення будь-якого правопорушення або правопорушень, визнаних такими згідно з цією статтею, спроби вчинити таке правопорушення або такі правопорушення, а також пособництво, підбурювання, сприяння або надання порад при їх вчиненні [Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. Ратифікована Постановою Верховної Ради Української РСР // Відомості Верховної Ради УРСР . – 1991. – № 24. – Ст. 277].

Особливо важливим є те, що Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин визначає злочином не лише окремі діяння, які за своєю кримінально-правовою характеристикою становлять види причетності до злочину, але й прямо закріплює положення щодо поняття причетності, прямо визнаючи її кримінальним правопорушенням.

Заслуговує на окрему увагу ряд міжнародних нормативно-правових актів, спрямованих на боротьбу з тероризмом. Так, положення Міжнародної конвенції про боротьбу з бомбовим тероризмом [Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом : Закон України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про боротьбу з бомбовим тероризмом» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 72.], Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму [Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, ратифіковану Законом України «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму» від 12 вересня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 43. – Ст. 316.] та Міжнародної конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму [Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму (Конвенцію ратифіковано Законом України «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму» від 15 березня 2006 року) // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 33. – Ст. 286.] містять норми щодо визнання незаконними діяння, які утворюють будь-яке сприяння проявам та формам тероризму, причетність до таких злочинів у будь-якому прояві. Така ситуація наштовхує на висновок щодо прямої заборони причетності та усіх можливих її видів щодо злочинів у сфері боротьби з тероризмом. А отже, для України існує прямий обов'язок визнавати протиправною причетність до злочинів у зазначеній сфері.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 р. [Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти

транснаціональної організованої злочинності прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року. Ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють (Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї і Протоколу проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітрям)» // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 19. – Ст. 263.], визнає суспільно небезпечними приховування злочинів та заздальгідь не обіцяне придбання чи збут майна, отриманого внаслідок злочину, а також вживає термін «причетність».

Світова спільнота багато уваги приділяє корупційним правопорушенням, що не дивно, оскільки в останнє десятиліття корупція значною мірою поширилася і вимагає нагальних та ефективних заходів боротьби з нею. Відтак, Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, ратифікована Україною [Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 49.] у рамках теми дослідження містить такі визначення як «відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом», «приховування» (стаття 24 – приховання або безперервного утримання майна, якщо відповідній особі відомо, що таке майно здобуте в результаті будь-якого зі злочинів, що визначений цією Конвенцією), «перешкоджання здійсненню правосуддя», тобто цим нормативним актом було офіційно визнано протиправність та кримінальну караність діянь, які утворюють причетність до корупційних злочинів.

Одним із міжнародних документів є Конвенція Ради Європи, яка визначає злочином діяння, спрямоване на відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму – кримінально караним [Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму, ратифікована Законом України «Про ратифікацію

Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму». – Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 12. – Ст. 81.]. Згідно з положеннями цієї Конвенції злочинними в національному праві мають визнаватися діяння приховування або маскування справжнього характеру доходу, набуття майна, якого здобуто злочинним шляхом та неповідомлення про такі дії, злочини по відмиванню злочинних доходів.

Оскільки в ряді аналізованих міжнародно-правових актів чітко вказано на протиправність та суспільну небезпеку причетності до злочину та окремих її видів, то варто резюмувати той факт, що національне законодавство, на підставі вимог міжнародних договорів, вимагає гармонізації, уточнення та внесення відповідних змін у частині визнання причетності до злочину протиправним діянням, встановлення заходів кримінально-правового впливу за вчинення окремих її видів.

Аналіз міжнародних актів у сфері кримінально-правових відносин дозволив дійти висновку, що такі нормативно-правові акти спрямовано на боротьбу проти конкретних видів злочинів, в тому числі вони визначають протиправність та вимагають відповідної державної реакції у вигляді притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчиняють приховування, придбання чи збут майна, здобутого внаслідок злочину, неповідомлення відомої або необхідної інформації щодо злочину на будь-якій стадії його вчинення, наслідків злочину тощо. Україна, ратифікувавши нормативно-правові акти міжнародного рівня, взяла на себе обов'язок щодо додержання вимог, установлених цими документами, а відтак і щодо приведення національного законодавства у відповідність до таких договорів. У зв'язку із зазначеним на разі існує необхідність уточнення, гармонізації та приведення національного кримінального законодавства у відповідність до вказаних актів міжнародного характеру у частині визначення кримінально караними усього спектра причетних до злочину діянь (приховування злочину; придбання та збут майна, одержаного злочинним шляхом; потурання злочинів

та неповідомлення відомої інформації про таке діяння). Хоча часткове узгодження існує на сучасному етапі українського державного розвитку, однак не повною мірою (тією, якої вимагає міжнародна спільнота та міжнародні акти, ратифіковані Україною), що потребує необхідного раціонального вирішення, для внесення змін, виправданих як із точки зору теорії, так і практики.

Кедик В.П.,

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального права*

СПЕЦІАЛЬНА МІСІЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРИНЦИПІВ ПРОСТОРОВОЇ ДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ

Нинішній час розвиток держав відбувається у складному зовнішньому середовищі. В умовах глобалізації світового розвитку, посилення взаємозв'язку і підтримання безпеки держав стало загрозою не тільки для регіональної, а й глобальної безпеки у світі. Постають нові види загроз міжнародній безпеці і миру, в тому числі діяльність терористичних організацій прояви сепаратизму, національного і релігійного екстремізму, транснаціональна організована злочинність, міждержавні та внутрішні збройні конфлікти та інш.

Дронговський О.С. вказував, що на сучасному етапі міжнародна операція з підтримання миру і безпеки є одним із інструментів світового товариства у системі колективної безпеки [Дронговський О. С. Правове регулювання участі збройних сил України в міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки / О. С. Дронговський. // Юридична наука. – 2013. – №5. – С. 89–98.]. Україна дотримується основних напрямків державної політики щодо участі в удосконаленні та розвитку загальноєвропейської та міжнародних систем колективної безпеки також враховуючи зобов'язання України, як держави члена Організації Об'єднання націй (далі ООН) подавати допомогу ООН в діях, що провадяться відповідно до статуту ООН. Зобов'язання як держави - члена Організації з безпеки і співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ) конструктивно співробітничати у використанні всього